

ТОЛСТОНОСОВ ДИМИТРІЙ ЮРІЙОВИЧ

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри бойового та логістичного забезпечення
факультету службово-бойової діяльності Національної гвардії України
Київського інституту Національної гвардії України
ORCID ID 0000-0001-5181-7668*

ТУРСЬКИЙ ОЛЕГ ЮРІЙОВИЧ

*старший викладач
кафедри бойового та логістичного забезпечення
факультету службово-бойової діяльності
Національної гвардії України – начальник інженерної служби
Київського інституту Національної гвардії України
ORCID ID 0000-0003-1492-8427*

МАНЖОС ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*старший викладач
кафедри бойового та логістичного забезпечення
факультету службово-бойової діяльності
Національної гвардії України – начальник служби радіаційного,
хімічного, біологічного захисту – начальник служби екологічної безпеки
Київського інституту Національної гвардії України
ORCID ID 0000-0003-0832-4483*

**ПРОДОВОЛЬЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК (СИЛ) У ВІДРИВІ
ВІД ПОСТІЙНОГО МІСЦЯ ДИСЛОКАЦІЇ
В УМОВАХ ОБМЕЖЕНОСТІ РЕСУРСІВ: ПОШУК ПІДХОДІВ**

Статтю присвячено пошуку підходів і дослідженню проблем продовольчого забезпечення військ (сил) у відриві від постійного місця дислокації в умовах обмеженості ресурсів. Окреслено актуальність проблеми, об'єкт і предмет дослідження. Для аналізу використано різноманітні джерела, зокрема, законодавчі акти, наукові публікації та звіти.

У статті також розглянуто способи посилення продовольчого забезпечення військ (сил) у відриві від постійного місця дислокації, як-от раціонування харчування, використання місцевих ресурсів, забезпечення військових необхідними технічними засобами для зберігання і переробки продуктів харчування. Дослідження вказує на необхідність визначення підходів до розв'язання проблеми продовольчого забезпечення військ (сил) у відриві від постійного місця дислокації, а також розроблення спеціальних програм і планів дій для забезпечення військових необхідними продуктами харчування.

***Ключові слова:** продовольче забезпечення; обмеженість ресурсів; продовольча безпека; війська (сили); відрив від постійного місця дислокації; харчування; особливий період; логістика.*

Постановка проблеми. Зважаючи на те, що військовослужбовці можуть перебувати у складних умовах, пов'язаних із нестачею продуктів харчування, недоступністю мережі постачання продуктами та іншими проблемами, що негативно позначитиметься на їх здоров'ї, психічному та фізичному стані, а також на бойових можливостях та ефективності виконання завдань, актуалізується проблема продовольчого забезпечення військ (сил) у відриві від постійного місця дислокації в умовах дії особливого періоду.

У зв'язку з цим означена проблема потребує ретельного вивчення та аналізу з метою розроблення ефективних стратегій і підходів забезпечення військовослужбовців необхідними продуктами харчування в умовах дії особливого періоду та при веденні бойових дій, зокрема.

Ефективним рішенням є використання сучасних технологій у сфері продовольчого забезпечення військових підрозділів, які дозволяють значно зменшити ризик недоїдання та підвищити якість харчування. Наприклад, використання інноваційних методів консервування та зберігання продуктів, таких як герметичні упаковки та криогенне заморожування, може значно подовжити термін зберігання продуктів без втрати якості.

Крім того, важливо розробити ефективні системи логістики та постачання продуктів до військових підрозділів у відриві від постійного місця дислокації. Це можна забезпечити за допомогою високопродуктивних транспортних засобів та використання сучасних інформаційних технологій для моніторингу й координації постачання продуктів.

Також необхідно враховувати потреби військових у харчуванні та дотримуватися вимог до якості й різноманітності продуктів. Для цього можна використовувати систему збалансованого харчування, яка забезпечує необхідний рівень живильності та різноманітність харчування, що допоможе підвищити показники бойової готовності військових підрозділів. Неодноразово в інформаційному просторі України поставало питання проблематики забезпечення продовольством військовослужбовців, які перебувають «на нулі» і логістичне забезпечення для яких неможливе через постійні обстріли і ведення бойових дій.

Тож ефективне вирішення проблеми продовольчого забезпечення військ у відриві від постійного місця дислокації полягає у використанні сучасних технологій та систем логістики, які

дозволять забезпечити якість і різноманітність харчування, а також зменшити ризик невиконання бойового завдання в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значну увагу окресленій тематиці приділяє вітчизняний законодавець. Напрацьовано нормативні документи, які регулюють харчування військовослужбовців. Серед них: Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [1]; Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 426 «Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших військових формувань та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу підрозділів Державної фіскальної служби, осіб рядового, начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту» [2]; Наказ Міністерства Оборони України від 09.12.2002 р. № 402 «Про затвердження Положення про продовольче забезпечення Збройних Сил України на мирний час» [3]; Наказ Міністерства Оборони України від 09.02.2016 р. № 62 «Про затвердження Інструкції з організації продовольчого забезпечення Збройних Сил України та годування штатних тварин військових частин Збройних Сил України шляхом залучення суб'єктів господарювання» [4]; Наказ Міністерства Оборони України від 15.11.2019 № 591 «Про затвердження Каталогу продуктів харчування» [5].

Важливою для нашого дослідження є праця науковців І. М. Коропатніка, М. А. Микитюка, О. О. Павлюка, С. В. Петкова стосовно видів забезпечення військовослужбовців та особливостей такого забезпечення під час дії воєнного стану [6].

Вагомий внесок у дослідження проблеми продовольчого забезпечення військовослужбовців зробив дослідник І. Б. Автушенко. Науковець вивчає проблематику продовольчого та речового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України в період 1991–2011 років [7]. Л. Ф. Товма у своїх наукових працях розглядає можливість оптимізації добового раціону харчування за рахунок додавання білково-вітамінних продуктів, зокрема «VitaBar» [8].

Аналіз нормативно-правових актів і праць вітчизняних науковців засвідчує, що окреслене питання є актуальним, тому постає необхідність вивчення сучасного стану продовольчого забезпечення, з огляду на наявні обмеження та впровадження особливого періоду діяльності в Україні через війну з росією. Проте дослідження не враховують питання обмеженості ресурсів і не акцентують увагу на тому, що

нормативне врегулювання продовольчого забезпечення не зорієнтоване на виконання специфічних завдань.

Отже, **метою** цього дослідження є визначення підходів до забезпечення військових продовольством у відриві від пункту постійної дислокації в умовах обмеженості ресурсів, а також вивчення механізмів забезпечення харчування військових у контексті їхнього фізичного та психологічного здоров'я, економічної ефективності різних стратегій забезпечення продовольством.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення військових продовольством є ключовим аспектом забезпечення їхньої бойової готовності та ефективності в бойових умовах. Але з огляду на особливості сучасної війни, зокрема гібридної, бойові дії можуть відбуватися в різних частинах країни та за різних умов, що може призвести до відриву військових від їхнього постійного місця дислокації та зміни умов забезпечення їхніх потреб у харчуванні.

Під час дослідження проблеми продовольчого забезпечення військ постала необхідність аналізу підходів для вирішення проблем продовольчого забезпечення військ (сил) у відриві від постійного місця дислокації в умовах дії особливого періоду.

Було проведено аналіз впливу різних підходів, тож системний підхід, як напрям методології дослідження, було використано під час розгляду продовольчого забезпечення як системи, що забезпечує життєдіяльність військовослужбовців. Інноваційний підхід передбачає використання нововведень у галузі харчування та імплементацію їх у норми логістичного забезпечення військ. Комплексний підхід ґрунтується на одночасному розробленні технічних, психологічних, економічних, організаційних, екологічних та інших аспектів управління логістичним забезпеченням та в їх взаємозв'язку. Нормативний підхід полягає в обмеженості ресурсів і складності підвозу продовольства до тимчасових пунктів дислокації або районів виконання завдань. Інтеграційний підхід означає взаємозалежність всіх елементів управління військами, бойового та логістичного забезпечення. Стандартизаційний підхід вимагає встановлення єдиного регулювання в забезпеченні продовольством всіх підрозділів, незалежно від сфери їх застосування і виконання задач, а також доведення всіх норм довольства до військовослужбовців. Функціональний підхід використовується з погляду необхідності виконання всіх функцій підрозділу як єдиного організму задля досягнення спільної мети – виконання

завдання. Процесний підхід полягає в загальній координації всіма процесами, організації, плануванні, забезпеченні, обліку та контролю. Ситуаційний підхід виходить із того, що управлінські рішення на місцях приймаються, зважаючи на конкретну обстановку, що склалася в районі виконання завдань.

Експериментальний підхід заснований на проведенні контрольованих експериментів, у яких дослідники змінюють один або декілька факторів (наприклад, склад харчових продуктів, кількість калорій) і вимірюють вплив цих змін на організм військовослужбовців. Кореляційний підхід дає змогу вивчати зв'язки між різними факторами харчування та станом здоров'я, фізичними показниками або продуктивністю військовослужбовців. Використання аналітичного підходу забезпечує аналіз статистичних даних та дослідження для формулювання висновків щодо харчування військовослужбовців. Історичний підхід дає змогу вивчати історичні аспекти харчування військовослужбовців та його зміни протягом часу. Компаративний підхід – порівняти харчування військовослужбовців у різних військових підрозділах, країнах або за різних умов. Застосування кількісного підходу передбачає опертя на математичні методи для кількісного аналізу даних про харчування військовослужбовців, такі як розрахунок калорійності, білків, жирів та інших харчових компонентів.

Поєднання різних наукових підходів може забезпечити всебічне дослідження харчування військовослужбовців. Наприклад, експериментальний підхід може допомогти визначити вплив певних харчових продуктів на ефективність військовослужбовців, а кореляційний підхід – встановити зв'язок між деякими харчовими звичками та станом здоров'я. Аналітичний підхід може допомогти зробити порівняльний аналіз даних про харчування в різних військових підрозділах. Комбінування різних підходів дозволяє отримати повнішу та об'єктивнішу картину з питань харчування військовослужбовців і допомагає зробити науково обґрунтовані рекомендації для оптимізації харчування військових. Зважаючи на зазначені підходи, варто сформулювати вимоги до забезпечення військових продовольством у відриві від пункту постійної дислокації, які можуть охоплювати різноманітні рішення, як-от:

- використання розширених запасів продовольства;
- залучення місцевих ресурсів;
- економію часу на логістику;
- економію ресурсів на логістику;
- використання технологій, що дають змогу зберігати продукти на тривалий термін без погіршення якості;

- використання технологій, які дозволяють поповнювати запаси продовольства альтернативними засобами і методами.

Розширені запаси продовольства – це додаткові запаси харчів, які зберігаються в спеціальних складах, щоб забезпечити продуктами харчування на певний період часу. Використання розширених запасів може бути корисним у непередбачуваних ситуаціях, як-от військові конфлікти, природні катастрофи або інші надзвичайні події. Однак використання розширених запасів продовольства має свої обмеження і ризики. Зокрема, розширені запаси можуть бути обмежені терміном придатності та втрачати якість під час зберігання. Крім того, великий запас продуктів може займати значні просторові ресурси і вимагати додаткових витрат на зберігання та транспортування.

Для забезпечення продовольчої безпеки військових у відриві від постійного місця дислокації можна залучати місцеві ресурси. Такими можуть бути різноманітні продукти харчування, що вирощуються на території, де перебуває військова частина, або інші продукти, які можна придбати в місцевих магазинах і на ринках.

Одним із способів залучення місцевих ресурсів є встановлення контактів з місцевими постачальниками продуктів харчування. Для цього можна проводити переговори та укладати угоди про постачання продуктів, що вирощують місцеві ферми і підприємства.

Також можна розглянути можливість використання місцевих ринків і магазинів для забезпечення військових продуктами харчування. Зазвичай такі ринки мають широкий асортимент продуктів, а торгівці готові надавати знижки на значні обсяги закупівель. Використання місцевих ресурсів буде корисним з погляду створення позитивного іміджу військової частини в місцевій громаді.

Залучення місцевих ресурсів розглядаємо ефективним підходом до забезпечення продовольчої безпеки військових у відриві від постійного місця дислокації. Однак для використання цього підходу необхідно мати знання про місцеві умови та вміти успішно взаємодіяти з місцевими постачальниками.

Крім того, важливо використовувати місцеві ресурси для забезпечення продовольчої безпеки військових. Йдеться про використання місцевих сировинних матеріалів та продуктів, які можуть бути вирощені або вироблені на місці. Це дозволяє зменшити залежність військових від зовнішніх постачань та забезпечити продуктами відповідної якості і безпеки.

Під час бойових дій і в безпосередній близькості до таких дій цей метод, найімовірніше, буде вкрай неефективним, але у разі неможливості забезпечити продовольством, або у разі перерізання шляхів постачання противником, цей спосіб буде чи не єдиним для поповнення харчів для військовослужбовців, у контексті взаємодії з місцевим населенням, магазинами, ринками, аграріями.

Економія часу на логістику може бути важливим фактором у забезпеченні продовольчої безпеки військових у відриві від постійного місця дислокації. Один з можливих підходів до цього полягає у плануванні заздалегідь та забезпеченні продовольством тимчасових баз та майданчиків, на яких військові можуть перебувати певний час.

До того ж розміщення складів продовольства поряд із тимчасовими базами та майданчиками зменшить час та затрати на логістику. Наприклад, якщо на тимчасовій базі зберігається достатньо запасів продовольства на деякий час, то не буде необхідності витрачати зусилля на доставку продуктів харчування зі складу.

Водночас ефективне використання транспортних засобів дає змогу заощадити час та затрати на логістику. Наприклад, використання спеціалізованих транспортних засобів для доставки продуктів харчування безпосередньо на майданчики військових, дозволяє зменшити час та затрати на транспортування продуктів зі складу до тимчасових баз. Отже, економія часу на логістику може бути ефективним рішенням для забезпечення продовольчої безпеки військових у відриві від постійного місця дислокації.

Економія ресурсів на логістику – важлива складова ефективного забезпечення військових продовольством у відриві від пункту постійної дислокації. Вивчаючи це питання з економічного погляду, зазначимо, що забезпечення продовольством військових під час операцій віддалено від базування може бути дуже вартісним і потребувати значних ресурсів. Одним із способів економії ресурсів на логістику є використання новітніх технологій транспортування та складування продуктів, як-от контейнери з терморегулюванням та безпілотні транспортні засоби. Вони дозволяють зберігати та транспортувати продукти без втрати якості та зниження вартості перевезень. Важливим аспектом економії ресурсів на логістику є оптимізація маршрутів доставки і використання місцевих джерел води та енергії для забезпечення функціонування системи живлення

військових. Зокрема, використання вітроенергії та сонячних панелей може значно зменшити витрати на енергетичне забезпечення логістичної системи. Отже, економія ресурсів на логістику є важливою складовою успішного забезпечення військових продовольством у відриві від пункту постійної дислокації, а використання новітніх технологій та оптимізація маршрутів дають змогу значно зменшити витрати на логістику.

Нові технології дозволяють зберігати продукти протягом тривалого терміну без погіршення якості, що досить корисне для забезпечення військових продовольством у відриві від пункту постійної дислокації. Наприклад, вакуумне упакування, яке використовується для зберігання м'яса, риби та інших продуктів, може зберегти їх свіжість протягом кількох місяців. Технології глибокого заморожування також дозволяють зберігати продукти на довгий термін без втрати якості.

Останніми роками було розроблено нові технології консервації, що дозволяють зберігати продукти без застосування консервантів та хімічних речовин. Зокрема, технологія холодного консервування з використанням високого тиску дає змогу зберігати продукти, такі як м'ясо, птиця, риба та овочі, протягом тривалого часу без використання хімічних речовин. Такі технології ефективні для забезпечення військових продовольством у відриві від пункту постійної дислокації, де може бути обмежено можливості зберігання та переробки продуктів.

Вирішення означеної проблеми пов'язане з використанням технологій, що дозволяють зберігати продукти протягом тривалого терміну без погіршення якості, наприклад, вакуумування, сушіння, копчення, консервування тощо. Це дозволяє зберігати продукти на віддалених ділянках та забезпечувати військовослужбовців продуктами відповідної якості і безпеки.

Досвід російсько-української війни засвідчує широкий спектр можливостей безпілотних літальних апаратів, які також може бути використано для скидання запасів продовольства для військових на полі бою. Завдяки своїй можливості літати на значній висоті та працювати в режимі 24/7 безпілотні літальні апарати здатні здійснювати розвідку в зоні бойових дій та збирати інформацію про місця потенційного знаходження продуктів, їжі або ресурсів для приготування.

Безпілотні літальні апарати можна використовувати для доставки продуктів, води, необхідного

обладнання та матеріалів на передову лінію. Така доставка зменшить ризик для військових, оскільки вони не будуть змушені виходити за межі своїх позицій для отримання необхідних запасів. Зокрема, наявні розробки систем доставки за допомогою БПЛА для армії, такі як V-BAT, який працює в автономному режимі, забезпечуючи доставку запасів продовольства, медикаментів та інших матеріалів у складних умовах. Варто зазначити, що скидання запасів за допомогою БПЛА може бути досить дорогим заходом, що обмежуватиме його широке використання в армії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, результати дослідження питання продовольчого забезпечення військ (сил) у віддаленні від постійного місця дислокації за умов обмеженості ресурсів дають змогу зробити такі висновки:

1. Використання одного наукового підходу не дасть змогу вирішити весь спектр проблемних питань, тому необхідно досліджувати питання продовольчого забезпечення військ (сил) у відриві від постійного місця дислокації в умовах обмеженості ресурсів в комплексі.

2. Для забезпечення військових продовольством у віддаленні від постійного місця дислокації необхідно використовувати комплексний підхід, який охоплює використання різних стратегій та технологій.

3. Доцільно використовувати розширені запаси продовольства, залучати місцеві ресурси та використовувати технології, що дозволяють зберігати продукти протягом тривалого терміну без погіршення якості.

4. Важливо заощаджувати час та ресурси на логістику, використовуючи для цього новітні технології та підходи.

5. Альтернативні джерела поповнення їжі військовими на полі бою, такі як рибальство, мисливство та садівництво, можуть допомогти забезпечити продовольством військових у віддаленні від постійного місця дислокації.

6. Використання БПЛА для скидання продовольства – ефективне рішення, але потребує додаткових досліджень та розроблення відповідних технологій.

З огляду на зазначене, підходи до забезпечення військових продовольством у відриві від пункту постійної дислокації можуть охоплювати різноманітні рішення, як-от:

- використання розширених запасів продовольства;
- залучення місцевих ресурсів;
- економія часу на логістику;
- економія ресурсів на логістику;

- використання технологій, що дають змогу зберігати продукти на тривалий термін без погіршення якості;

- використання технологій, які дозволяють поповнювати запаси продовольства альтернативними засобами і методами.

При подальшому дослідженні варто звернути увагу на такі аспекти:

розроблення та вдосконалення методів і технологій забезпечення військових продовольством в умовах віддалених зон бойових дій;

дослідження та вдосконалення технологій зберігання і транспортування продовольства, що дозволяє зменшити витрати на логістику та зберегти якість продуктів;

аналіз можливостей використання альтернативних джерел поповнення запасів продовольства на полі бою, як-от використання місцевих ресурсів та технологій гідропоніки;

дослідження можливостей використання новітніх технологій, зокрема, розумні сховища, біореактори та інші, що дозволяють зберігати та поповнювати запаси продовольства в умовах, віддалених від пунктів базування зон бойових дій;

дослідження ефективності використання БПЛА для скидання продовольства та можливості їх автономного руху в зоні бойових дій;

розроблення та вдосконалення стратегій забезпечення продовольства військових під час різних типів бойових дій;

дослідження впливу продовольства на бойові характеристики військових та їх відновлення після тривалого перебування в умовах обмеженого харчування;

аналіз впливу факторів середовища на зберігання та якість продовольства в умовах війни;

дослідження впливу психологічних факторів на харчування військових під час різних типів бойових дій;

розроблення та вдосконалення програм і алгоритмів забезпечення продовольства військових на основі новітніх технологій та даних з військових частин.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», № 2011-ХІІ в редакції від 23.12.2022. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 26.04.2023).

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 426 «Про норми харчування військовослужбовців Збройних Сил, інших

військових формувань та Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, поліцейських, осіб рядового та начальницького складу підрозділів Державної фіскальної служби, осіб рядового, начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/426-2002-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.04.2023).

3. Наказ Міністерства Оборони України від 09.12.2002 р. №402 «Про затвердження Положення про продовольче забезпечення Збройних Сил України на мирний час». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0992-02#Text> (дата звернення: 26.04.2023).

4. Наказ Міністерства Оборони України від 09.02.2016 р. № 62 «Про затвердження Інструкції з організації продовольчого забезпечення Збройних Сил України та годування штатних тварин військових частин Збройних Сил України шляхом залучення суб'єктів господарювання». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0361-16#Text> (дата звернення: 26.04.2023).

5. Наказ Міністерства Оборони України від 15.11.2019 № 591 «Про затвердження Каталогу продуктів харчування». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0591322-19#Text> (дата звернення: 26.04.2023).

6. Матеріальне забезпечення військовослужбовців (речове, продовольче, інше забезпечення). Особливості під час воєнного стану. Норми забезпечення для: ЗСУ та Держспецтрансслужби, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби спеціального зв'язку і захисту інформації, Служби безпеки України, Управління державної охорони. Укл.: Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. Київ: ВД «Професіонал», 2023. 520 с.

7. Автушенко І. Б. Продовольче та речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України (1991–2011 рр.). *Інтелігенція і влада. Серія: Історія: громад.-політ. наук. зб. Одес. нац. політехн. ун-т.* Одеса. 2016. Вип. 34. 88–100. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iiv_2016_34_8 (дата звернення: 26.04.2023).

8. Товма Л. Ф., Євлаш В. В., Глуценко В. В. Фізіолого-гігієнічна оцінка добового раціону харчування військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань і його коригування шляхом введення білково-вітамінного продукту «VitaBar». *Честь і закон: наук. журн.*

Нац. акад. Нац. гвардії України. Харків 2017. № 1. С. 131–138. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chiz_2017_1_20 (дата звернення: 26.04.2023).

9. Армія США обирає V-BAT – новий розвідувальний БПЛА для спостереження та радіоелектронної боротьби. Режим доступу: <https://building-tech.org/%D0%92%D0%BE%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5/armyua-ssha-vibyraet-v-bat---noviy-razvedivatelnyy-bpla-dlya-nablyudenyua-y-radyoelektronnoy-borbi> (дата звернення: 26.04.2023).

References

1. Zakon Ukrainy «Pro sotsialni i pravovi zakhyst viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simey» [On social and legal protection of military personnel and members of their families] № 2011-XII v redaktsii vid 23.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> [in Ukr.].

2. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.03.2002 r. № 426 «Pro normy kharchuvannia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl, inshykh viiskovykh formuvan ta Derzhavnoi sluzhby spetsialnoho zviazku ta zakhystu informatsii, politseiskykh, osib riadovoho ta nachalnytskoho skladu pidrozdiliv Derzhavnoi fiskalnoi sluzhby, osib riadovoho, nachalnytskoho skladu orhaniv i pidrozdiliv tsyvilnoho zakhystu» [On food standards for servicemen of the Armed Forces, other military formations and the State Service for Special Communications and Information Protection, police officers, members of the rank-and-file and senior staff of the units of the State Fiscal Service, members of the rank-and-file, of the senior staff of civil defense bodies and units]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/426-2002-%D0%BF#Text> [in Ukr.].

3. Nakaz Ministerstva Oborony Ukrainy vid 09.12.2002 r. № 402 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro prodovolche zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy na myrnyi chas» [On the approval of the Regulation on the food supply of the Armed Forces of Ukraine in peacetime]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0992-02#Text> [in Ukr.].

4. Nakaz Ministerstva Oborony Ukrainy vid 09.02.2016 r. № 62 «Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii prodovolchoho zabezpechennia Zbroinykh Syl Ukrainy ta hoduvannia shtatnykh tvaryn viiskovykh chastyn Zbroinykh Syl Ukrainy shliakhom zaluchennia subiektiv hospodariuvannia» [On the approval of the Instructions on the organization of food supply of the Armed Forces of Ukraine and feeding of staff animals

of the military units of the Armed Forces of Ukraine by involving business entities]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0361-16#Text> [in Ukr.].

5. Nakaz Ministerstva Oborony Ukrainy vid 15.11.2019 № 591 «Pro zatverdzhennia Katalohu produktiv kharchuvannia» [On Approval of the Catalog of Food Products]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0591322-19#Text> [in Ukr.].

6. Materialne zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv (rechove, prodovolche, inshe zabezpechennia). Osoblyvosti pid chas voiennoho stanu. Normy zabezpechennia dlia: ZSU ta Derzhspetstranssluzhby, Natsionalnoi hvardii Ukrainy, Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, Derzhavnoi sluzhby spetsialnoho zviazku i zakhystu informatsii, Sluzhby bezpeky Ukrainy, Upravlinnia derzhavnoi okhorony. Ukl.: Koropatnik I. M., Mykytiuk M. A., Pavliuk O. O., Pietkov S. V. Kyiv. VD «Profesional», 2023. 520 s. [Material support of military personnel (material, food, other support). Features during martial law. Security standards for: the Armed Forces and the State Special Transport Service, the National Guard of Ukraine, the State Border Guard Service of Ukraine, the State Service for Special Communications and Information Protection, the Security Service of Ukraine, the State Security Office]. [in Ukr.].

7. Avtushenko, I. B. (2016). Prodovolche ta rechove zabezpechennia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl Ukrainy (1991 – 2011). [Food and physical support of servicemen of the Armed Forces of Ukraine]. *Intelihtentsiia i vlada. Serii: Istorii: hromad. polit. nauk. zb. Odes. nats. politehn. un-t*. Vyp. 34. S. 88–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iiv_2016_34_8 [in Ukr.].

8. Tovma, L. F., Yevlash, V. V., Hlushchenko, V. V. (2017). Fiziolohe-hihienichna otsinka dobovoho ratsionu kharchuvannia viiskovosluzhbovtziv Zbroinykh Syl Ukrainy ta inshykh viiskovykh formuvan i yoho koryhuvannia shliakhom vvedennia bilkovo-vitaminnoho produktu «VitaBar» [Physiological and hygienic assessment of the daily diet of servicemen of the Armed Forces of Ukraine and other military formations and its adjustment by introducing the protein-vitamin product «VitaBar»]. *Chest i zakon: nauk. zhurn. Nats. akad. Nats. hvardii Ukrainy*. № 1. S. 131–138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chiz_2017_1_20 [in Ukr.].

9. Armiia SShA obyraie V-BAT – novyi rozvidualnyi BPLA dlia sposterezhennia ta radioelektronnoi borotby [The US Army chooses V-BAT - a new reconnaissance UAV for surveillance and electronic warfare]. URL:

<https://building-tech.org/%D0%92%D0%BE%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5/armyya-ssha-vibyraet-v-bat--noviy-razvedivatelnyy-bpla-dlya-nablyudenyya-y-radyoelektronnoy-borbi> [in Ukr.].

Tolstonosov Dymytrii

Ph.D. in Law, Docent of the Department of combat and logistics support of the National Guard of Ukraine of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine

Turskii Oleh

Senior Lecturer – The Chief of the Engineering Service of the Department of combat and logistics support of the National Guard of Ukraine of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine

Manzhos Oleksiy

Senior Lecturer of the Department of combat and logistical support of the faculty of service and combat activities of the National Guard of Ukraine – The Chief of the radiation, chemical, biological protection service – The Chief of the environmental safety service of the Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine

**FOOD SUPPLY OF TROOPS (FORCES)
AWAY FROM
THE PERMANENT PLACE OF DEPLOYMENT
IN CONDITIONS
OF LIMITED RESOURCES:
SEARCH FOR APPROACHES**

The article is devoted to the study of the problems of food supply of troops (forces) away from the permanent place of deployment in the conditions of a

special period. The article considers the relevance of the problem, as well as the object and subject of the research. Various sources were used for the analysis, including legislative acts, scientific publications and reports. The article also discusses ways to improve the food supply of troops (forces) away from their permanent location, such as rationing food, using local resources, providing the military with the necessary technical means for storing and processing food. The study indicates the need for a systematic approach to solving the problem of food supply for troops (forces) away from the permanent place of deployment, as well as the need to develop special programs and action plans to provide the military with the necessary food products.

The problem of food supply for troops (forces) away from a permanent place of deployment in the conditions of a special period of action is important and relevant, because military personnel are in difficult conditions that may be associated with a lack of food, the inaccessibility of the food supply network and other problems that may negatively affect their health, mental and physical condition, as well as their combat capabilities and the effectiveness of task performance.

Therefore, it is necessary to study and analyze the problems of food supply of troops (forces) away from the permanent place of deployment and to develop effective strategies for providing military personnel with the necessary food products in the conditions of operation of a special period and during combat operations in particular.

Keywords: *food supply; food security; troops (forces); separation from the permanent place of deployment; nutrition; special period; logistics.*